

Sanja Grković

Ministarstvo kulture i medija – Fototeka kulturne baštine

sanja.grkovic@min-kulture.hr

Fotografska ostavština Vladimira Tkalčića u kontekstu suvremenih digitalizacijskih procesa i pitanja regulacije autorskog prava

Prateći informacijska stremljenja 21. stoljeća Služba za fotografsku dokumentaciju kulturne baštine Ministarstva kulture i medija odlučila je najvrjednije i najzanimljivije dijelove iz svoje Fototeke podastrijeti široj javnosti. Tkalčićeva fotografska ostavština bila je među prvim javno objavljenim cjelinama, povrh toga prva koja je s pravnog gledišta, sukladno Zakonu o autorskom i srodnim pravima, zahtijevala te prošla proces regulacije autorskog prava. U članku se govori o stručnim i pravnim poduzimanjima vezano uz javnu objavu Tkalčićeve fotografske ostavštine.

Ključne riječi: Riznica zagrebačke katedrale, fotografska ostavština, Fototeka Ministarstva kulture i medija, digitalizacijski procesi, autorska prava

UVOD

Vladimir Tkalčić čitavog je svoga radnog vijeka itekako bio svjestan važnosti dokumentiranja kulturne baštine, njegujući ga jednako pod okriljem muzejskih službi u kojima je djelovao kao i one konzervatorske. Jedno od njegovih najranijih spomena vrijednih baštinskih dokumentiranja događa se unutar konzervatorske službe. Riječ je o fotodokumentiranju Riznice zagrebačke katedrale između 1912. i 1916. godine. Poradi svoje dokumentarističke, ali i šire kulturološke vrijednosti ova je Tkalčićeva fotografska ostavština obrađena i upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. U članku se govori o stručnim i pravnim poduzimanjima vezano uz javnu objavu Tkalčićeve fotografske ostavštine. Uvodno je prikazana Tkalčićeva djelatnost na području baštinskog dokumentiranja i fotodokumentiranja u širem kontekstu službe zaštite početkom 20. stoljeća.

Slika 1. Vladimir Tkalčić s braćom i sestrom,
Ministarstvo kulture i medija – Fototeka kulturne baštine

FOTOGRAFSKA OSTAVŠTINA VLADIMIRA TKALČIĆA NASTALA POD OKRILJEM NACIONALNE KONZERVATORSKE SLUŽBE: RIZNICA ZAGREBAČKE KATEDRALE

Malo je pregalaca u našoj kulturnoj povijesti, našoj muzeologiji i našem konzervatorstvu kao što je to bio Vladimir Tkalčić. Sve ono što znademo o njemu i što je na znanstvenom skupu *Tkalčićevo muzejsko poslanje kao temelj suvremenih muzejskih praksi*, održanom povodom 50. obljetnice smrti Vladimira Tkalčića prigodničarski evocirano, govori u prilog činjenici da je bio veliki strukovni *promišljatelj* ili *veliki vizionar s pokrićem*. U tom kontekstu, svijest o važnosti dokumentiranja kulturne baštine pratila je profesora Tkalčića tijekom čitavoga radnog vijeka i zahvalni smo mu – između ostalog – što je utemeljio dokumentacijsku službu Etnografskog muzeja u Zagrebu te zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt; u posljednjem je štoviše, u suradnji s Fotoklubom Zagreb, osnovao Odjel za umjetničku fotografiju.

Pored posvećenosti muzejskoj djelatnosti, Vladimir Tkalčić bio je predan i konzervatorskoj praksi i neposrednoj zaštiti kulturne baštine. Upravo Tkalčićevo djelovanje pripada svijetlom nizu svjedočanstava najtješnje povezanosti i prožetosti nacionalne muzejske i konzervatorske struke, koja uostalom datira još od ranijih dana.¹ Godine 1910. utemeljena je moderna konzervatorska služba pod okriljem *Zemaljskog povjerenstva za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu*,² a već 1912. godine Vladimir Tkalčić, tada asistent Arheološkog odjela Zemaljskoga narodnog muzeja, postaje suradnikom spomeničkog Povjerenstva. Prvo Tkalčićevo djelovanje pod okriljem spomeničkog Povjerenstva odnosilo se upravo na baštinsko dokumentiranje. Riječ je o fotodokumentiranju Riznice zagrebačke katedrale koje se odvijalo između 1912. i 1916. godine. Kontekstualizirajmo: pozivajući se na devetnaestostoljetna bavljenja zagrebačkom prvostolnicom – dakle ono koje o sredini stoljeća nosi Ivan Kukuljević Sakcinski,³ i ono iz razdoblja neposredno pred potres te nakon njega, Ivana Krstitelja Tkalčića,⁴ konzervatorska služba predvođena svojim tadašnjim i prvim predsjedni-

1 O tijesnoj povezanosti muzejske i srodnih službi te konzervatorske službe (i struke) zorno svjedoči i Fototeka kulturne baštine Ministarstva kulture i medija koja u svojem fundusu objedinjuje predkonzervatorsku i konzervatorsku fotografsku dokumentaciju. Prva je nastala u razdoblju od 60-ih godina 19. stoljeća do utemeljenja moderne spomeničke službe, 1910. godine. Prilikom utemeljenja, spomenička je Služba od Akademije i Arheološkog odjela Zemaljskog narodnog muzeja – s kojima je u prvim godinama djelovanja dijelila ne samo radni prostor u Akademijinoj palači na Zrinjčevcu, već i dvoje istaknutih kulturnih djelatnika, dr. Josipa Brunšmida i dr. Viktora Hofflera – preuzela i vrijednu spomeničku fotodokumentaciju, što pretpostavljam na temelju uvida u građu.

2 Prve korake ka suvremenom i naprednom čuvanju spomenika učinio je Tadija Smičiklas, ugledni kulturni djelatnik, profesor i pisac povijesti Hrvata, potpomognut zalaganjima dr. Josipa Brunšmida i Gjüre Szaba. Oni su, upoznavši prethodno napredni način čuvanja spomenika u Austriji i Ugarskoj, potaknuli Kraljevsku zemaljsku vladu da osnuje savjetodavni organ za čuvanje starina te je Vlada na svojoj sjednici od 20. srpnja 1910. odobrila osnutak Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu. Već na sjednici od 30. kolovoza, dakle tek nešto više od mjesec dana kasnije, Služba je ustrojena uz donošenje poslovnika kojim je stavljena pod neposredni nadzor bana Nikole Tomašića. Tajnikom novoga spomeničkog Povjerenstva postaje Gjuro Szabo, dok su u njegovo članstvo birani sami vršni kulturni djelatnici toga vremena: Jan-ko Barle, dr. Ivan Bojničić, dr. Josip Brunšmid, dr. Viktor Hoffler, prof. Vjekoslav Klaić, Emil Laszowski, dr. Gavro Manojlović, arh. Martin Pilar i Ilarion Zeremski (Horvat 1955: 208-216).

3 Ivan Kukuljević Sakcinski. *Prvostolna crkva zagrebačka opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i stari-nah*. U Zagrebu: Tiskom Narodne tiskare dra. Ljudevita Gaja, 1856.

4 Tkalčić 1885.

kom Tadijom Smičiklasom⁵ odlučila se podrobnije posvetiti ovom po nacionalnu kulturu izuzetnom zdanju. Predsjedavanje osnovanim *Odborom za inventarizaciju stolne crkve zagrebačke* povjereno je Josipu Brunšmidu,⁶ dok su njegovo članstvo činili Gjuro Szabo⁷ kao tajnik Odbora (i konzervatorske službe), Janko Barle⁸ kao povjesničar i kroničar zdanja te Martin Pilar⁹ kao tumač građevnog sloga katedrale. Josipu Brunšmidu, pored predsjedanja Odborom, bilo je povjereno i proučavanje drevne katedralne Riznice čiji najstariji predmeti datiraju još iz vremena utemeljenja Zagrebačke biskupije koncem 11. stoljeća. Kao vrsnom znanstveniku i poznavatelju Akademijinih i muzejskih djelovanja i ostavština, Brunšmidu je bez svake sumnje bila poznata

-
- 5 Tadija Smičiklas rođen je u Reštovu, na Žumberku 1843., umro u Zagrebu 1914. godine. Hrvatski povjesničar, političar, publicist i javni djelatnik. Obnašao dužnosti rektora Zagrebačkog sveučilišta (1887./1888.), predsjednika Matice hrvatske (1889. – 1901.), predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (1900. – 1914.) te predsjednika Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj, Slavoniji u Zagrebu (1910. – 1914.). Uznastojao je, držeći se pomno Statuta Povjerenstva, na stručnom profiliranju članstva spomeničke službe, beskompromisno se suprotstavivši banovim režimskim imenovanjima (Smičiklas, Tadija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56776> (pristup 25.4.2022.); Andela Horvat 1976/1977: 7-29).
  - 6 Josip Brunšmid rođen je u Vinkovcima 1858., umro u Zagrebu 1929. godine. Završio je vinkovačku gimnaziju u gradu bogate arheološke slojevitosti. Studirao je povijest, zemljopis te arheologiju u Beču gdje je 1893. godine i doktorirao s temom *O povijesti grčkih kolonija u Dalmaciji*. Zauzećem Izidora Kršnjavoga, od 1893. radi kao kustos Zemaljskog narodnog muzeja, a od 1895. kao ravnatelj Arheološkog odjela istog muzeja. Od 1896., s odvajanjem studija arheologije od povijesti umjetnosti, prvi je profesor arheologije na Zagrebačkom sveučilištu. Također obnašao dužnost ravnatelja Strossmayerove galerije u Zagrebu. Od 1914. do 1929. godine predsjednik je Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu. („Brunšmid, Josip“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=9843> (pristup 25.4.2022.); Rendić Miočević 1998: 9-12).
  - 7 Gjuro Szabo rođen je u Novskoj 1875., umro u Zagrebu 1943. godine. Hrvatski povjesničar, konzervator i muzealac. U Beču je studirao povijest i germanistiku. Na poticaj i preporuku Tadije Smičiklase u Budimpešti, Pragu, Beču i Nürnbergu usavršavao se u području konzervatorstva i restauracije povijesnih i umjetničkih spomenika. Od 1911. do 1943. bio je tajnik Konzervatorske službe, ujedno i njen glavni operativac, potom promicatelj i popularizator nacionalne kulturne baštine te pokretač i organizator mnogobrojnih konzervatorsko-restauratorskih akcija. Od 1919. do 1926. godine bio je ravnatelj Muzeja za umjetnost i obrt, a od 1928. do 1943. ravnatelj Muzeja grada Zagreba. Od 1936. postaje dopisnim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU) („Szabo, Gjuro“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59216> (pristup 25.4.2022.).
  - 8 Janko Barle rođen je u Budanju kraj Vipave 1869., umro u Zagrebu 1941. godine. Bogoslov, hrvatski povjesničar, etnograf, glazbeni pisac i arhivar Nadbiskupije. Rad u nadbiskupskoj kancelariji omogućio mu je dodir s arhivom, što je pobudilo njegovo zanimanje za povijesnu problematiku. Barle je autor golemog broja radova iz povijesti Zagreba, Turopolja, Slavonije i Zagrebačke biskupije. Bavio se i poviješću crkvenih redova u Hrvatskoj, kao i poviješću zdravstva. Godine 1926. postaje dopisnim članom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU) („Barle, Janko“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5975> (pristup 3.5.2022.).
  - 9 Martin Pilar rođen je u Brodu na Savi (danas Slavonski Brod) 1861., umro u Zagrebu 1942. godine. Hrvatski arhitekt i konzervator. Bečki student Fridricha Schmidta i jedan od osnivača Visoke tehničke škole u Zagrebu (1919.), preteče današnjeg Arhitektonskog fakulteta. Autor je niza izvanrednih stambenih i poslovnih zgrada profane i sakralne namjene u neorenesansnom i secesijskom stilu. Od 1910. do 1914. godine, kao član spomeničkog Povjerenstva, snimao je za Gjuru Szaba seljačke kuće i plemićke kurije u Hrvatskom zagorju, Slavoniji i Primorju. („Pilar, Martin“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48234> (pristup 25.4.2022.).

Slika 2. Štap biskupski, nadbiskupa Juraja Haulika; Riznica zagrebačke katedrale, snimio prof. Vladimir Tkalčić, 1912. (MK, UZKB – F, inv. br. 1103, br. neg. VIII-110)

činjenica da je proučavanje katedralne Riznice Ivana Krstitelja Tkalčića 80-ih godina 19. stoljeća uključivalo i fotodokumentaristički rad službenog Akademijinog fotografa Ivana Standla.¹⁰ Na tragu te činjenice odlučio je nastaviti taj posao povjerivši ga s punim povjerenjem mladom, perspektivnom, dvadeset i devetogodišnjem kolegi muzealcu, bivšem studentu, k tomu i nećaku Ivana Krstitelja Tkalčića¹¹ – Vladimiru Tkalčiću. Plemeniti metal, drago kamenje, emajl, bjelokost ili sedef, osim što kao materijal redom zahtijeva iskusno oko i istančan senzibilitet snimatelja, traži i primjerenu fotografsku opremu čiji su tehnički dosezi takvi da bez problema može vjerno reproducirati svu raznolikost i osobitost snimateljski nadasve zahtjevne rizničke baštine. Za taj je poslovni poduhvat spomeničko Povjerenstvo iz Beča nabavilo specijalnu fotografsku opremu. Tkalčić je s fotodokumentiranjem Riznice započeo 1912. godine, načinivši ukupno 136, te sljedeće 1913. godine još 133 snimke. S izbijanjem Prvoga svjetskog rata, svjedoči nam arhivski materijal, snimanje rizničkih predmeta privremeno je prekinuto, ali je nastavljeno i nadopunjeno 1916. godine s nove 44 snimke.¹² Podatak da je Riznica fotografirana i u prvoj polovini 50-ih godina 20. stoljeća¹³ govori u prilog činjenici da je Tkalčićev sustavni rad na fotodokumentiranju rizničkih predmeta bio ometan drugom neodložnom zadaćom Povjerenstva, onom na zaštiti zvona pred rekvizicijom u ratne svrhe, koja je i ovom prilikom uključivala Tkalčićev fotografski rad. Ipak, unatoč nemilim ratnim okolnostima, Povjerenstvo nije odustajalo od proučavanja i dokumentiranja prvostolnice, pa je u svom izvještaju za 1915. godinu podnesenom

10 Ivan Standl rođen je u Pragu 1832., umro u Zagrebu 1897. godine. Najvjerojatnije na poticaj Augusta Šenoa, 1864. godine dolazi u Zagreb gdje izlaže i osvaja nagradu na Prvoj dalmatinsko-hrvatsko-slavonskoj gospodarskoj izložbi. U svom trideset i tri godine dugom zagrebačkom stažu vodio je tri fotografska atelijera i u njima snimao atelijerske portrete uvaženih Zagrepčana te reproducirao umjetnička djela. Snimao je također na otvorenom kulturne krajolike, urbane vedute, arhitekturu i spomeničku baštinu, objedinjujući snimljeno u formi fotografskih albuma (*Jurjaves*, 1867.; *Fotografijske slike iz Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, 1870.; *Uspomene na I. obću hrvatsku učiteljsku skupštinu u Zagrebu 1871.*; *Slike zagrebačkog potresa od 9. studenog 1880.*; *Zagreb*, 1895.). Godine 1865. Franjo Rački, prvi Akademijin predsjednik, angažira ga na terenskom snimanju Bašćanske ploče u Jurandvoru na otoku Krku. Godine 1867. postaje službenim fotografom Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU) (Grčević 1981; Gojević 2019).

Danas je poznato tek deset Standlovih fotografija s prikazom rizničkih predmeta i one se po svoj prilici mogu dovesti u vezu s proučavanjem zagrebačke prvostolnice Ivana Krstitelja Tkalčića. Ostaje otvoreno pitanje jesu li preostale fotografije istog sadržaja zagubljene ili je širi posao na fotografiranju rizničkih predmeta omeo potres koji je 1880. godine zadesio Zagreb i njegovu okolicu, preusmjerivši interese na potresom devastiranu spomeničku baštinu (Fototeka kulturne baštine Ministarstva kulture i medija).

11 Ivan Krstitelj Tkalčić (Zagreb, 1840. – Zagreb, 1905.), hrvatski svećenik, povjesničar i arhivist, od 1883. redoviti član Akademije. Stariji brat Vladimirovog oca Zvonimira Tkalčića (1848. – 1928.). („Tkalčić, Ivan Krstitelj“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID61530> (pristup 25.4.2022.).

12 Iste godine, dakle usporedno sa zadnjom fazom snimanja rizničkih predmeta, Povjerenstvo intenzivira svoj ratom potaknut rad na spašavanju vrijedne zvonarske baštine pred rekvizicijom u vojne svrhe, pri čemu upravne i organizacijske poslove preuzimaju Josip Brunšmid i Gjuro Szabo, kao predsjednik i tajnik Povjerenstva, dok one operativne, terenske, obavljaju Viktor Hoffiller i Vladimir Tkalčić, posljednji prije svega kao fotodokumentarist. Povjerenstvo je kod vojnih vlasti isposlovalo osnivanje sabirnih centara za zvona, gotovo uz svako značajnije željezničko čvorište u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji (u Zagrebu, Rijeci, Karlovcu, Sisku, Čakovcu, Koprivnici, Đikenišu (Gyekenyesu), Brodu na Savi (SB), Osijeku, Vinkovcima i Indiji), gdje bi se primjerci zvona od osobite povijesne i umjetničke vrijednosti evidentirali, opisivali, valorizirali i fotodokumentirali te kao takvi poslijedivali u njihove župe ili u Arheološki muzej u Zagrebu. Danas Tkalčićeva zvonarska ratna fotodokumentacija obuhvaća 127 fotografije, od čega se 98 čuva u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu te 29 u Fototeci kulturne baštine Ministarstva kulture i medija (Horvat 1955: 208-216).

13 Horvat 1955: 211.

banu Skerleczu¹⁴ navijestilo izdavanje publikacije o Riznici zagrebačke katedrale, kao svojevrsnu krunu čitavoga katedralnog projekta. Ipak, ratne, a potom i poslijeratne okolnosti u novoj državnoj tvorevini ovom htijenju nisu išle na ruku te ono dugi niz desetljeća ostaje nerealizirano.¹⁵

Bez obzira na sve dobre i manje dobre okolnosti, preostaje nam složiti se s konstatacijom Želimira Koščevića da riznička „Fotografska ostavština Vladimira Tkalčića“ osim što „predstavlja rijetko viđen dokumentarni materijal kulturne baštine, ujedno predstavlja i vrijedan segment fotografske baštine. Optička preciznost, oštrina, odnosi svjetla i sjene, tonski valeri, sve to ukazuje kako je Vladimir Tkalčić prije stotinu godina znao objekt snimanja fotografski gledati, t. j. znao je razliku između onog što promatra i onog što će biti predstavljeno na slici. Jest da je tada svrha snimanja bila dokumentacija dragocjenih predmeta pohranjenih u Kaptolskoj riznici, ali danas je taj nekadašnji prioritet potisnut u strogo znanstvene krugove, a sve je više vidljiv značaj tih fotografija u kontekstu analogno-digitalne dileme, koja sve više i više opsjeda fotografe danas. Vladimir Tkalčić nije tada naravno mogao znati za današnje dileme, ali je iz svog vremena poslao jasnu poruku o tome kako stvaranje slika nije u tehnici i tehnologiji medija, već prije svega u oku, znanju i duši. Želi se reći: zaboravite tehniku i sredstva – mislite o poruci.“¹⁶

Fototeka kulturne baštine Ministarstva kulture i medija, kao sljednica prethodnih konzervatorskih službi, danas čuva Tkalčićev riznički opus koji broji 295 želatinskih negativa na staklu i 313 pozitiva,¹⁷ zavidne tehničke, sadržajne i interpretativne kvalitete. On je, zajedno s istovrsnom fotografskom tematikom Ivana Standla,¹⁸ Foto Promidžbe¹⁹ te Dragutina Kniewalda²⁰ – a što

14 Horvat 1955: 211. U Središnjem arhivu kulturne baštine danas nedostaje službena prepiska koja bi potkrijepila navode Anđele Horvat (Horvat 1955: 208-216).

15 Do javne prezentacije izuzetnih rizničkih predmeta trebalo je čekati još punih sedam desetljeća, odnosno do 1983. godine, kada je u Muzejskom prostoru na Jezuitskom trgu (danas Galerija Klovičevi dvori), u razdoblju od 31. ožujka do 15. rujna, upriličena izložba *Riznica zagrebačke katedrale*. Stručni izložbeni tim predvodila je istaknuta povjesničarka umjetnosti i muzealka Zdenka Munk. Za nadbiskupijski arhiv te prezentaciju na izložbi rizničke predmete snimili su Nedjeljko Čaće, Nenad Ilijić, Antun Ivandija i Zvonimir Milas (Katalog *Riznica zagrebačke katedrale*, 1983., 256 str.). Ista izložba, sužene izložbene koncepcije, no opširnijega kataloškog izdanja, upriličena je četiri godine kasnije, točnije od 5. srpnja do 2. kolovoza 1987. godine na Kaptolu (Katalog *Riznica zagrebačke katedrale*, 1987., 296 str.). Također, na temeljima višegodišnje plodonosne suradnje Ureda za crkvena kulturna dobra Zagrebačke nadbiskupije te Hrvatskoga restauratorskog zavoda, 2017. godine, u razdoblju od 18. rujna do 31. listopada u Domitrovićevoj kuli na Kaptolu upriličena je izložba *Zlatne niti, restaurirani tekstilni predmeti iz Riznice zagrebačke katedrale* (Katalog *Zlatne niti*, HRZ, 2017.).

16 Iz predgovora izložbi *Kaptolska riznica*, temeljenoj na Tkalčićevoj konzervatorskoj ostavštini, održanoj od 9. svibnja do 6. lipnja u samoborskoj Foto galeriji Lang.

17 Osamnaest je fotografija sačuvano bez negativa (FKB MKM).

18 Deset primjeraka kolodijskih negativa dimenzija 30 x 24 cm (FKB MKM).

19 Bila je Ured za svjetlopis (odnosno fotografiju) *Državnog izvještajnog i promičbenog ureda* (DIPU) koji je djelovao u razdoblju od 1941. do 1945. godine. Svjetlopisni ured Promičbe 1943. godine snimao je Božji grob s njegovim vezivom, a u Fototeci kulturne baštine MKM, kao sljednice konzervatorskih službi, čuva se 21 fotografija bez izvornih negativa.

20 Dragutin Kniewald rođen je u Zagrebu 1889., umro u Zagrebu 1979. godine. Bio je hrvatski crkveni povjesničar i liturgičar, filozofiju i teologiju doktorirao je u Rimu, 1911., odnosno 1913. godine. Za svećenika je zaređen 1914. godine. Njegovi radovi i studije o gotovo svim liturgijskim predmetima zagrebačke prvostolnice ostali su u rukopisima. U Fototeci kulturne baštine Ministarstva kulture i medija sačuvana su dva *leica* negativa, s pozitivima, gotičke monstrance iz 15. stoljeća (cjelina i detalj). Godine 1934. organizirao je prijenos Bašćanske ploče iz Jurandvora u Zagreb („Kniewald, Dragutin“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=32082> (pristup 25.4.2022.).

Slika 2. Vezivo na kazuli načinjenoj od Ladislavovog plašta (vjerojatno 14. stoljeće); Riznica zagrebačke katedrale, snimio prof. Vladimir Tkalčić, 1912.
(MK, UZKB – F, inv. br. 1053, br. neg. VIII-60)

sveukupno obuhvaća 346 rizničkih snimki – poradi dokumentarističke, ali i šire kulturološke vrijednosti obrađen te 2017. godine upisan u *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*.²¹

ZBIRKA FOTOGRAFSKE DOKUMENTACIJE MINISTARSTVA KULTURE I MEDIJA I SUVREMENA PREZENTACIJA RIZNIČKE FOTOGRAFSKE OSTAVŠTINE VLADIMIRA TKALČIĆA

Prateći informacijska stremljenja 21. stoljeća Služba fotografske dokumentacije kulturne baštine Ministarstva kulture i medija odlučila je – dakako uz organizacijsko-financijsku potporu matične kuće i informatičku podršku tvrtke Link2 – kulturološki najvrjednije i sadržajno najzanimljivije dijelove iz svoje Fototeke podastrijeti široj javnosti. Tako je nastala mrežna stranica pod nazivom *Zbirka fotografske dokumentacije Ministarstva kulture i medija* kojoj je moguće pristupiti preko poveznice <http://fototeka.min-kulture.hr/>. Rad na mrežnoj stranici sustavan je i podrazumijeva proučavanje fototečne građe, detektiranje najznačajnijih njenih cjelina, digitalizaciju istih, stručnu obradu te obradu u M++ informacijskom sustavu. Naposljetku, javna objava odabranih cjelina definitivno ne mora podrazumijevati i njihovu konačnu verziju, jer je rad na stranici otvoren i uključuje u jednakoj mjeri njezinu nadogradnju novim priložima, kao i korekcije ili nadopunu već objavljenih cjelina. U posljednjem slučaju, uz prepravke od strane samog priređivača, nerijetko se bilježe upravo sugestije korisnika stranicnih sadržaja, što govori u prilog činjenici da stranica živi i da je prihvaćena. Od 2017. godine do danas na stranici su objavljeni su sljedeći prilozi: *Zbirka Većeslava Henneberga*, *Zbirka Vladimira Horvata*, *Zbirka fotografija Riznice zagrebačke katedrale*, *Zbirka fotografija nacionalne orguljaške baštine*, *Zbirka fotografije Milenijske izložbe u Budimpešti, 1896. godine*, *Zbirka Emila Laszowskog*, *Zbirka Josipa Brunšmida*, *Zbirka Ivana Rubčića*, *Zbirka fotografija Banovine, Pokuplja i Moslavine*, *Zbirka Branka Fučića* te virtualna izložba na tragu izložbe *U službi vizualizacije baštine – hommage Nini Vraniću, Vinku Malinariću, Rudolfu Bartoloviću, Živku Bačiću i Miljenku Mojašu*, održane povodom *Dana europske baštine 2018. godine* u Klovićevim dvorima.²²

PРАВNA REGULATIVA

Nadovezujući se na izneseno treba naglasiti da je preduvjet svakom javnom korištenju fotografija (autorskog djela), dakle i njihovoj mrežnoj objavi, poštivanje i slijeđenje odredbi *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima* koji između ostaloga razlaže tko i kada polaže pravo ras-

---

21 Odredba o upisu fotografske zbirke *Riznica zagrebačke katedrale* u Registar kulturnih dobara RH usvojena je na 122. sjednici Stručnog povjerenstva za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra te potvrđena rješenjem od 7. prosinca 2017. godine. Zbirka je upisana u RKD RH pod brojem Z-7044.

22 <http://fototeka.min-kulture.hr>.

polaganja autorskim djelom.²³ Fotografiska zbirka *Riznica zagrebačke katedrale*, u bitnom dijelu autorsko djelo Vladimira Tkalčića, bila je među prvim javno objavljenim straničnim cjelinama, ujedno i prva koja je s pravnog gledišta zahtijevala te prošla proces regulacije autorskog prava. Potrebno je istaći da je među fotografskim ostavštinama i zbirkama koje su dosada prošle proces regulacija autorskog prava ova zbirka zasada i jedina čiji autor ne pripada krugu profesionalnih fotografa Službe.

Govoreći o pravnoj regulativi odmah na početku izdvojimo podatak da je 22. listopada 2021. godine na snagu stupio novi *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima* koji u odnosu na onaj iz 2003. godine (kao i sve njegove kasnije zakonske nadopune, zaključno s onima iz 2018. godine) donosi bitne novosti glede prava na korištenje autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, pa tako i državnoj i javnoj službi. Stari zakon uređuje da „autorsko pravo na autorskom djelu zadržava autor bez ograničenja“, ukoliko ugovorom o radu (ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos) nije drugačije određeno.²⁴ Naprotiv, novi Zakon iz 2021. godine određuje „da poslodavac stiče isključiva autorska i imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, u sadržaju i opsegu koji je potreban za ostvarenje djelatnosti koju obavlja, bez prostornog i vremenskog ograničenja, neovisno o prestanku radnog odnosa za vrijeme čijeg je trajanja djelo nastalo“, ako ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos ili

---

23 Autorsko pravo predstavlja skup pravnih odredbi kojima se uređuju pravni odnosi glede intelektualnih autorskih djela s književnog, znanstvenog i umjetničkog područja. U subjektivnom smislu autorsko pravo je najveća privatnopravna i izravna vlast nad autorskim djelom („autorsko pravo“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4771> (pristup 27.4.2022.).

Iako je moguće govoriti o nekim oblicima zaštite autorskog prava već u antici, a potom i razdoblju renesanse (patenti), svijest i regulativa o autorskom pravu osnažuje koncem 18. stoljeća, u vrijeme Francuske revolucije. Prvi propisi o uređenju autorskopravnih odnosa u Hrvatskoj doneseni su 1812. godine, u vrijeme Napoleonovih osvajanja, a time i formiranja Ilirskih provincija kojima je pripadao i znatan dio današnje Hrvatske. U povijesnom slijedu autorsko je pravo uređivano sustavno, pa je tako 1846. godine za pokrajine Istru i Dalmaciju te 1853. godine za Hrvatsku i Slavoniju na snagu stupio austrijski *Patent o zaštiti književnog i umjetničkog vlasništva*. Potom je Ugarski sabor 1884. godine donio prvi hrvatski *Zakon o autorskom pravu*. Isti se primjenjivao na području tadašnje Hrvatske i Slavonije i njime je trajanje zaštite autorskog prava produženo na 50 godina od smrti autora. U Dalmaciji i Istri, kao tadašnjim austrijskim dijelovima Austro-Ugarske Monarhije, koncem 1895. godine donesen je *Zakon o autorskom pravu u pogledu književnih, umjetničkih i fotografskih djela*, propisavši trajanje zaštite autorskog prava 30 godina nakon autorove smrti. U Kraljevini Jugoslaviji sve do kraja 1929. godine, kada je donesen *Zakon o autorskom pravu*, primjenjivane su prethodne austrougarske odredbe. U Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji Zakon o zaštiti autorskog prava bio je krajnje restriktivan u pogledu prava autora, da bi od 1957. godine u bitnom vratio autorskopravni poredak u kontinentalnoeuropski napredni krug zakona o autorskom pravu. U Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji Zakon o autorskom pravu u više je navrata nadopunjavao (1968., 1978., 1986. i 1990. godine). Suverena država Hrvatska 1991. godine preuzela je Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture Zakon o autorskom pravu iz 1978. godine s izmjenama i dopunama iz 1986. i 1990. godine, čime je donesen njen prvi Zakon o autorskom pravu, koji je potom i dopunjen 1999. godine. Novi moderni Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima u samostalnoj Republici Hrvatskoj donesen je 2003. godine i njime se autorskopravni sustav usklađuje s tada važećom pravnom stečevinom Europske unije te potrebama modernoga informatičkog društva koje razvija moderne tehnologije. Ovaj je zakon do danas mijenjan i dopunjavao zakonima od 30. srpnja 2007., 13. srpnja 2011., 27. studenoga 2013., 29. listopada 2014., 30. lipnja 2017., 31. listopada 2018. te 14. listopada 2021. godine. (Velagić, Hocenski 2014; Zakon o autorskom i srodnim pravima iz 2021. godine).

24 4. poglavlje: Autorsko pravo u pravnom prometu, članak 75. i članak 76. Autorsko djelo stvoreno u radnom odnosu. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2003. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (pristup 25.4.2022.).

drugim ugovorom sklopljenim između autora i poslodavca nije drugačije određeno.²⁵ Pojedine strukovne grupacije različito su dočekale odredbe novog Zakona: dok su one u krugovima arhivista, dokumentarista i knjižničara, čije je djelovanje na temelju Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima nerijetko operativno ograničeno²⁶ dobro dočekane i prihvaćene, među novinarima i fotografima, s druge strane, nikako nisu dobrodošle.²⁷ Međutim, budući da novi Zakon kazuje također: „sva prava autora, ... stečena prije stupanja na snagu ovoga Zakona, kao i sva prava iskorištavanja stečena prije stupanja na snagu ovog Zakona ostaju netaknuta“,²⁸ očito je da se novi Zakon ne primjenjuje retrogradno, pa nas se u kontekstu svekolike građe nastale prije donošenja najnovijeg Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, time i vrijedne fotografske ostavštine profesora Tkalčića, zapravo ne tiče doli posredno, komparativno.

Zakon također kaže (i u tom dijelu ne odstupa od odredbi prethodnog Zakona iz 2003. godine) da je „autorsko pravo neprenosivo“,²⁹ izuzev nasljeđivanjem³⁰, ali i određuje da „autor može za drugoga osnovati pravo iskorištavanja autorskog djela na temelju kojeg će drugi moći isto koristiti na svaki ili na određen način... Pravo iskorištavanja može biti osnovano kao isključivo ili neisključivo pravo, ograničeno sadržajno, vremenski ili prostorno. Nositelj isključivog prava iskorištavanja može autorsko djelo koristiti na način koji je u skladu sa sadržajem njegova prava te svakoga drugog, uključujući autora, isključiti iz takvog korištenja.“³¹

Osim činjenice tko polaže pravo na autorsko djelo, kad je o javnom korištenju i objavi riječ, od važnosti je i vremenski rok, odnosno dužina trajanja polaganja prava na autorsko djelo. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima određuje da „autorsko pravo traje za života autora i 70 godina nakon njegove smrti, bez obzira na to kada je autorsko djelo zakonito objavljeno.“³²

PRAVNO-STRUČNA PODUZIMANJA

Sagledano s pozicije baštinske fotoslužbe Ministarstva kulture i medija, sljednice i imateljice vrijednih baštinskih i autorskih opusa, poslovanje na temelju zakonskih odredbi jest imperativ koji, istina, ponekad u praksi znade ograničavati nesmetanu i plodonosnu operativu. Naime, Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima, i dalje važećem za sva autorska djela stvorena

---

25 Članci 100. i 105. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

26 O uslozavanju poslova u vremenu informatizacijskih i digitalizacijskih procesa progovara knjižničarska struka (Horvat i Živković 2009: 189).

27 DNZAP: 2022.

28 Članak 305. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

29 Članak 56. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

30 Članak 55. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

31 Članak 58. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

32 Članak 119. (Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 25.4.2022.).

prije donošenja posljednjeg Zakona iz 2021. godine, uređeno je da svi djelatnici u kulturi, prije svega profesionalni fotografi, ali i ostali stručni djelatnici koji stvore autorsko djelo u radnom odnosu, za radnog vremena i u radne svrhe jesu nositelji autorskog prava. Drugim riječima, pravo raspolaganja fotografijama nastalima pod okriljem službe ne pripada njihovoj matičnoj kući, nego isključivo autorima.

Iako profesor Tkalčić nije među nama već punih pola stoljeća,³³ i iako je od njegovog umirovljenja prošlo punih sedam desetljeća, njegovi strukovni prinosi, između ostaloga i oni fotografski koji se ponajviše vežu uz njegovo rano konzervatorsko te etnološko djelovanje čine ga sveprisutnim i vrijednim pozornosti u našem kulturnom miljeu i dandanas.

Vladimir Tkalčić bio je najmlađe od petoro djece u oca Zvonimira i majke Marije, stasalih u situiranoj i naprednoj zagrebačkoj građanskoj obitelji u kojoj je i fotografsko umijeće predstavljalo oblik osobnog ispunjenja.³⁴ Milan, četvrto dijete redoslijedom rođenja, rođen 1881. godine, dvije godine prije brata Vladimira, budući je ljekarnik i djed dvojice unuka. Budući da profesor Tkalčić nije imao izravnih nasljednika,³⁵ nakon smrti gospodina Tomislava Tkalčića, Milanova sina te nećaka profesora Tkalčića, profesorovu treću nasljednu lozu čine unuci njegova brata Milana, a profesorovi pranećaci – Vladimir, liječnik (i fotoamater) te Eduard, kapetan duge plovidbe, obojica nastanjena u Rijeci.

Gospodina Vladimira Tkalčića mlađeg upoznala sam tijekom proučavanja opusa, prvenstveno fotografskog, profesora Tkalčića. Poveznica su nam bile inspirativne obiteljske fotografije Tkalčićevih, objavljene na internetu, pa čak i jedan mladenački pranećakov filmski uradak iz Žurkova, nadomak Kostrene i Rijeke, danas saglediv kao svojevrsan *hommage* markantnom prastričevom liku, dvije godine pred kraj njegova života. Gospodinu Vladimiru Tkalčiću zahvaljujem na mnogim korisnim, s dragošću i zahvalnošću iznesenim prisjećanjima na svoje formativno razdoblje osvijetljeno uzornim obiteljskim miljeom u kojemu prastricu, profesoru Tkalčiću, pripada nemalo mjesto. Njegova su kazivanja bila istinskom potporom mojem bavljenju vrijednom fotografskom ostavštinom muzeologa i konzervatora, profesora Vladimira Tkalčića.

Čula bih se potom s gospodinom Vladimirom Tkalčićem kad god je bilo potrebno dobiti suglasnost za javnu objavu koje od fotografija iz konzervatorske ostavštine profesora Tkalčića, neovisno je li se radilo o potrebi same Službe fotografske dokumentacije ili koje od njenih stranaka. Ta potraživanja za Službu su bila imperativ, a za gospodina Tkalčića gotovo nepotrebna formalnost. Uglavnom, dozvolu korištenja dobivali bismo promptno, gotovo redovito bez potrebe obrazlaganja svrhe korištenja i sva su dopuštenja bila usmenog karaktera i bez materijalne zadovoljštine.

---

33 Vladimir Tkalčić umro je u Zagrebu 11. studenoga 1971. („Tkalčić, Vladimir“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61533> (pristup 25.4.2022.).

34 Očev brat bio je svećenik, povjesničar i istaknuti kulturni djelatnik Ivan Krstitelj Tkalčić. Najstarija braća, Ivo (1875.) i Juro (1877.), u kasnijem životu školovani glazbenici, pijanist i čelist, i bliski prijatelji Antuna Gustava Matoša, čitava su se života amaterski bavili fotografijom. Sestra Draga (1879.) mladenačka je ljubav Gustla, Antuna Gustava Matoša, koji joj je posvetio svoje prve ljubavne stihove. (Osobno kazivanje Vladimira Tkalčića ml.; Matoš 1923: 133; Oraić Tolić 2014; Nemeč 2014).

35 U braku je bio s akademskom kiparicom Antonijom Košćević Tkalčić (osobna kazivanja Želimira Košćevića i Vladimira Tkalčića).

Međutim, vezano uz potraživanje suglasnosti za javnu objavu cjelovite zbirke fotografija Riznice zagrebačke katedrale na mrežnoj stranici Ministarstva kulture i medija, Fototeka kulturne baštine Ministarstva i Pravna služba³⁶ uznastojale su na pisanom *Ugovoru o korištenju autorskog djela* koji je sastavljen u pet primjeraka. Ugovorom između nositelja autorskog prava, dakle nasljednika profesora Tkalčića te korisnika autorskog djela, dakle Fototeke kulturne baštine Ministarstva, usuglašeno je da „nositelji autorskog prava prepuštaju vlasniku i korisniku autorskog djela isključivo pravo iskorištavanja autorskog djela (fotografija) trajno, bez naknade.“³⁷

Takav širokogrudni čin društveno osviještenih pojedinaca, gospode Vladimira i Eduarda Tkalčića, jamačno na tragu vazda napredno i humano nastrojenog prastrica, učinila su konzervatorsku dokumentaciju profesora Tkalčića svima zainteresiranima lako dostupnom, upravo na takav način kako ona to i zaslužuje. Možemo se nadati da će je generacije baštinika u vremenu informatizacije i digitalizacije prepoznati, bivajući je dostojne.

- 36 Na temelju konzervatorsko-dokumentarističke pripreme koju je provela autorica teksta u svojstvu voditeljice Fototeke kulturne baštine, ugovor su s pravne strane sačinili mr. sc. Tomislav Jelić, načelnik Sektora za normativne i upravno-pravne poslove i Željka Jurjević, viša upravna savjetnica u Službi za normativne poslove u kulturi Ministarstva kulture i medija.
- 37 Po jedan je primjerak (dva sveukupno) namijenjen za stranke u funkciji nositelja autorskog prava (nasljednici prof. Tkalčića), treći za stranku u funkciji izravnog imatelja i korisnika autorskog prava (Fototeka kulturne baštine Ministarstva – Fond AP Br. 2), četvrti za Kabinet Ministarstva te peti za Pravnu službu Ministarstva.

LITERATURA

- BRALIĆ, Višnja i Marta BUDIČIN, ur. 2017. *Zlatne niti: restaurirani tekstilni predmeti iz Riznice zagrebačke katedrale: Kaptol – Domitrovićeva kula, Zagreb, 18. rujna – 31. listopada 2017.* Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod.
- DRŽAVNI ZAVOD ZA INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO. [s.a.]. „Povijest“. Državni zavod za intelektualno vlasništvo, online, [s.a.], <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/povijest/> (pristup 1.11.2021.)
- GAVAZZI, Milovan. 1972. „Nekrolog Vladimiru Tkalčiću“. *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva* 3: 133-137.
- GOJEVIĆ, Robert. 2019. *Standl / Šenoa / Gojević: Dani Augusta Šenoa 2019.* Zagreb, Kuća Šenoa.
- GRČEVIĆ, Nada. 1981. *Fotografija devnaestog stoljeća u Hrvatskoj.* Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske.
- GRKOVIĆ, Sanja. 2018. „Vladimir Tkalčić i fotografsko dokumentiranje baštine“. *Informatika museologica* 49: 110-119.
- HORVAT, Aleksandra i Daniela ŽIVKOVIĆ. 2009. *Knjižnice i autorsko pravo.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- HORVAT, Anđela. 1955. „Tkalčić i konzervatorski rad“. U: *Tkalčićev zbornik : zbornik radova posvećen sedamdesetgodišnjici Vladimira Tkalčića.* Sv. 1. I. Bach, ur. Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, str. 209-216.
- HORVAT, Anđela. 1976-1977. „O djelovanju Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u Zagrebu od 1910-1914.“ *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 2-3: 7-29.
- HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO. 2022. „Novi Zakon o autorskim pravima je korak natrag i ide u korist poslodavaca, a na štetu novinara. DNZAP je zbog svega podnio i prigovor“. Hrvatsko novinarsko društvo, online, 4. veljače. <https://www.hnd.hr/novi-zakon-o-autorskim-pravima-je-korak-natrag-i-ide-u-korist-poslodavaca-a-nastetu-novinara-dznap-je-zbog-svega-podnio-i-prigovor-europskoj-komisiji> (pristup 4.4.2022.)

- KOŠČEVIĆ, Želimir. 2010. Predgovor izložbi *Kaptolska riznica: Samobor, Galerija Lang*, 9. 5. – 6. 6. 2010. Samobor: Galerija Lang.
- MAROEVIĆ, Ivo. 1983. „Velika izložba *Riznica zagrebačke katedrale* : analiza muzeološkog dometa“. *Informatica museologica* 14/1-2: 15-20.
- MATOŠ, Antun Gustav. 1889. „Prvi stihovi“. *Savremenik* 17: 133.
- MUNK, Zdenka, ur. 1983. *Riznica zagrebačke katedrale: Muzejski prostor, Zagreb*, 31. ožujka – 15. rujna 1983. Zagreb: Muzejski prostor.
- MUNK, Zdenka, ur. 1987. *Riznica zagrebačke katedrale: Muzejski prostor, Zagreb*, 31. ožujka – 15. rujna 1983. : Katedrala, Kaptol, Zagreb, 5. srpnja – 2. kolovoza 1987. Zagreb: Muzejski prostor.
- NEMEC, Krešimir. 2014. „Matoš i Pariz“. *Vijenac* 22/523: 17.
- ORAIĆ TOLIĆ, Dubravka. 2014. „Što je *Matoš rekao o ženama?*“. *Vijenac* 22/523: 16.
- RENDIĆ MIOČEVIĆ, Ante. 1997-1998. „In honorem Josip Brunšmid“. *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* 3/30-31: 9-12.
- TKALČIĆ KOŠČEVIĆ, Antonija. 2007. *Sjećanja na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Arhiv za likovne umjetnosti.
- TKALČIĆ, Ivan Krstitelj. 1885. *Prvostolna crkva zagrebačka nekoć i sada*. Zagreb: Knjigotiskara Karla Albrechta.
- VELAGIĆ, Zoran i Ines HOCENSKI. 2014. „Autorstvo u hrvatskim zakonima o autorskom pravu od 1846. do 2007. godine“. *Libellarium* 7/2: 231-252.
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 111/2021, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (pristup 6.9.2022.)
- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, NN 167/2003, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_10_167_2399.html (pristup 6.9.2022.)

Izvori

- Fototeka kulturne baštine Ministarstva kulture i medija, Zbirka Vladimira Tkalčića
- Središnji arhiv kulturne baštine Ministarstva kulture i medija, Dosje Vladimira Tkalčića i arhivska kutija iz 1912., spis br. 14 (*Inventarizacija stolne crkve zagrebačke*)
- Muzej za umjetnost i obrt, Zbirka metala – mapa rekvizicija zvona; Ostavština Vladimira Tkalčića (do 2015. godine u Arheološkom muzeju u Zagrebu)
- Tkalčić, Vladimir, ml. Dokumentacija iz obiteljske fotografske ostavštine; sjećanja
- „Barlè, Janko“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5975> (pristup 3.5.2022.)
- „Brunšmid, Josip“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=9843> (pristup 25.4.2022.)
- „Kniewald, Dragutin“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?id=32082> (pristup 25.4.2022.)
- „Pilar, Martin“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=48234> (pristup 25.4.2022.)
- „Smičiklas, Tadija“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56776> (pristup 25.4.2022.)
- „Szabo, Gjuro“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59216> (pristup 25.4.2022.)
- „Tkalčić, Ivan Krstitelj“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID61530> (pristup 25.4.2022.)
- „Tkalčić, Vladimir“. 2021. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61533> (pristup 25.4.2022.)